

NAMIBIA SENIOR SECONDARY CERTIFICATE

FIRST LANGUAGE KHOEKHOEGOWAB ORDINARY LEVEL 4104/3

PAPER 3 Literature

2 hours

Marks 60

2017

Additional Materials: Answer Book

INSTRUCTIONS AND INFORMATION TO CANDIDATES

- Write your answers in the Answer Book provided.
- Write your Centre Number, Candidate Number and Name in the spaces on the Answer Book.
- Write in dark blue or black pen.
- Do not use correction fluid.
- Answer **three** questions, **one** from Section A **Poetry**, **one** from Section B **Prose** and **one** from Section C **Drama**. Of the three answers, **one** must be an essay.
- Pay attention to spelling, punctuation and sentence structure.
- The number of marks is given in brackets [ ] at the end of each question or part question.

!Â!XOA-AON !Î HÂ DAO!GAUDI TSÎ #ANS

- Sa !ereamde !guri hâse mâsa !eream#khanib ai xoa re.
- Sa Xoa!gaolkhais di !Gôas, sa !!Khâ!khâsenaosi !Gôas tsî !Ons tsîna mâ sîsenni mâ#gâhe rab hoab ai xoamâi re.
- #Hoa tamas ka io #nû xoalammi !kha xoa re.
- Tâ dî-unu-ûxû-e sîsenû re.
- !Nona dîde !eream re, !guisa A !Âb !Gailgaru#ans diba xu, !guisa B !Âb #Hauxoas diba xu, tsî !guisa C !Âb !Huru!âs diba xu. Nê !nona !ereamde xus ge !guisa nî !amllares di.
- #Âisa xoasaon, xoamû#gais tsî #âibasengu !amllare!gaub ai #nûi re.
- !Gôab ge !ams mâ dîs dis tamas ka io dîs di !âb khao!gâ !!khamkha [ ] !nâ a mâsa.

This document consists of 7 printed pages and 1 blank page.

Republic of Namibia

MINISTRY OF EDUCATION, ARTS AND CULTURE

A !ÂB: IGAIGARU#ANS

Nē !âba xu **1s** tamas ka io **2sa** !eream re.

1 Sao ra Igaipetsanasa khomai î lnāpa xu ra sao dīde !eream re.

Gaotse

Hoa xamarin sa xa koma îsa
Ais âts ge koma a kairib disa
Xaillnâgu sa danas ai mâ
#Khoakhō-ets kha ra tanima
IKhās tsib ga a ti ī xawe
IGui !khais aits ga a ti ī xawe
IGui !khais aits tā ra lhawe

Kuru-aob ge nauna kurutoa
Mâtib satsa nî kurus #âisa xu #oa
IAo tsi ran sa lgan-i llkhoaba #hōa
Tā !hōhes !aroma ūisi lkhaeba tōa
Sats on lō-aisa kurusa #an!gâ
Nēsa ra #haran amase a gâ

Khoen #guin sats khami sorahe hâ
Xū-en !oa tamasen naun xa !gapalīhe hâ
Kurus tsib lkhan lnîna #khî tama
Tanisens tsî #ūsin ân ū!oahe tama
Nēn hoan hâ xawen tā ra lû!nâsen
Hara a !hūbaib aon ra lgūbasen

(A.J. llHoeseb)

- (a) Mâtib xoa-aoba #guro lgailgoras !nâ mîdi tsî tsiga ra sîsenū xamarib di kurus ge Kuru-aob di #âibasen ī !khaisa !gā!gās !aroma? **!Nona** xūna xoamâi re sa !ereamsa #khâ!nâs !aroma. [6]
- (b) Xoa-oaba tare-e #guro xoalgoras di luniga lgaillgarab lkha ra #âibasen? Sa !ereamsa Igaipetsanas !nāmaba xu #khâ!nâ re. [4]
- (c) IUniga xoalgoras !nâb ge xoa-aoba khoesib lkha xamarina ra lgopelnō. Mâtib ra nēsa dī tsî tare-eb ra nē !khais lkha lgau#ui #gao? [4]
- (d) Ô!nâ re tare-i !aromab xoa-aoba luniga xoalgoras !nâ khoen ra sorahe ti ra mîba !khaisa. Sa !ereamsa **!nona** !aromadi lkha #khâ!nâ re. [6]

[20]

TAMAS KA IO

2 Sao ra lgaipetsanasa khomai î lnāpa xu hā dīde !eream re.

Namro

Sa #khari !ârots soros dits
Taekōsets hana a !gāxa
Sa #kharirots ta hoa sorosa !nari

Namro, sats ra lkhaeba gowa
Namro, sats llkhāts ta laxare
Mātikō !gaib tsî #khôabats tani hā

Namro, sats ge khoena ra lhaolhao
Sats ge llkhāti khoena ra lkhaulgaru
Mātikōsets satsa llkhā?

Namro, sats lkhas ta !gai#hōasa aollnāhe
Sa lkha i llkhāti ra lgoehes llkhās xase
Māti i ga huka sas ose ûi-e ī hā?

Elob mīs ta #gōlau tsî !khāi da
Namdi āda da nī !ûisa
!Nūbai lguis sida namsa llkhaesa ra !gom
Tsīn khoen di ûiba !arulī lgui ra !gom

(N. Cooper)

(a) Nams di #hā#hāsasib khoe-i di ûib !nāb ge sao ra mīdi !nā ra !gāsa, “Māti i ga huka sas ose ûi-e ī hā?” Tare-eb xoa-aoba nē mīdi lkha ra lgoa#ui da #gao?

Sa !khō#gāb ge **125 – 150** mīde nī ūhā. [10]

(b) Xoa-aoba māti sada namga da !ûi tib ra mī !nūb ai mā!oagu ra māsiba sorosi!ân tsî khoesi#ūsib laegu ra #nuwi?

Sa !khō#gāb ge **125 – 150** mīde nī ūhā. [10]

[20]

B !ÂB: †HAUXOAS

Nē !âba xu **3s** tamas ka io **4s** !guisa !lream re.

- 3** Sao ra khomai!âs hîa “**Anikunis ra !lkhana**” ti hâ †khanis **M. G. A. !Goraseb** disa xu ũ†uihe hâsa khomai î dîde !lream re.

†Noagus

Gâgâsi mûs !kha ta ge ga xû-i hoa-e kô. O ta !gôasi !lharode !lhû tsî !nî !khâba xu ti ũiba ga !gawâllo. Nē kônai!nâ, †khai ra xlas !nâ ta ga a kôsen, o ta ge !khai ge ††gui !khenge ti tsau hâ ais ai ra mû. Tsês hoasa ra !larsen tsî kairaba !habi-am. Ego, ama kai ta ge ra. Nē ta go !lom !gao !khaullnuillai!khaib tsîn go †âu hâ i, ti !nam!namsa, xawe !gâsa ũiroba !lkhî!gaosa. Tare-e Kuru-aoba nî †hani, hâ tsîb nî !khâdi !kha ananhe hâ !lgawogu â-i !ari!khâs khami, tsububē te tsî nî !lkhana-ũ tesa.

Ob ra xawe ti †khawusa †gaoroba !guwu tsî †an†an te “Xoxob, sats xa i ge †homisenhe tama hâ” timî. “Mâtikô khoenats gere laxare nêts gere hana !lîn di marin !aroma hî tsûa†gaogowa o... !Ūts a !nâb tsîn !lore !khaisa? Ai, aman ge tox ti †gao†ans ra mîba tena. Xare †gaoba xu lûba ta ge !nâ lawa!namgu hîa ge skolaxata ase Tsitstipes ai trâukhoe te hâ iga? †Guro tsês hîa ta ge skoli ai sî o ta ge †nau!hui†gui axa-i xa du !hoa re! Xare lûba te hâ? †Gui kurin ge ††hâ, xawe nē kônai!nâdas ge os ra dawahe o ra dawahe îta !nâ aidi khoen dide ti ais !lkhâs !nâ mû. !Nâti i xû-e !nai !nâu du ge hâ i? !Khûb, Elob dîxûn ge a buruxa tsî †hanus ge !lîb di †âisa. Tare-ets khoesise a sâusâu !lkhâ !lîb di aisa xu?”

Hô!â ta raseb ge ti !gaib tsi !lkhâsiba ti tsau hâ sorosa xu ra doebē. †Khawub di tsēdi ge kaillgammidâus khami go †gâkhâi te. Xoxob ge ganube xoxo tama hâ, tsîb ge a †hunuma Lazaru, !Khûba nî !lgoasen tsî †hana-aiba. †Omanab ge !arufî †gan tide tsîb ge lomros âb di oresa nî tsēkorobe !khoma. !Khoaxab!khubis di gaob ge mâibēsa lumis †goms tsî kerkheb disa !khai !lgammi !nâ ge ao†gâ, !högub tsî !khari!khôs di daob ai omarisa !haolhaosa !khaos am!nâ ge †gâ.

Kai !hausens ra nēsi !hommi khami ti ais ai ra mâ. Ti khoen ge amase !khomn tamas ka io †aran khami ge !garu. Ti tama ta skol†gâ tsî ta nî ti omaris di khoena !haolhao tsîb nî lasa ũib !nâu!âgus diba sida !laegu doe†gâxa ti gere !lkhore tsî mîmâi ta? Ob ge !nâba ge hana ora †homi i nêtsē xûmâi te hâba. Nē audodi ra !laihe !khaib ai ta go !lom†khai, o i ge xû-i mâti ta nî khoe-e mîba !khaisa ta lû-e ti !nâ ge doelkhî “Xoxoro †anbasen re!” ti ra tubu-e. Nē dommi ge tsaura xawe †âibasens ge !gam, kô re, !gam ti ta ge ra mîba du. !Khûb ge tita !kha dîxûxa. Ams !kha !hoas ge †khari xûsa.

Hâ ta oa, ti !gao!gaob !lga ta oa. Dadab, !takaib, !lôb khao!gâ da ge a !khenalgaru, xawe hâ ta oa !tas tsîn koma †gî hâ tsîs Ososa !horas ase ra †hansenũ si, ti ra !lgaemahe !Khoaxab!khupisa xu ra !khî khoen xa. Nêtikô !laeb ††hâ, ots khoetsa khoena a †homi†gâ-am !loa. !Khaisadisi kurin !kha †gî†nûsa taresa? †Khîo!nab !guib ra ai!gû.

- (a) IGui !gâi †ûb danalhuru-aob nē !âs !nâb ge llîb di khoena lûbaxasiba. Mâtib xoa-aoba nē !khaisa nē !âs !nâ ra mâ†khere kai? **!Nona** xûna xoamâi re. [3]
- (b) Mâtib xoa-aoba nē !âs !nâ Xoxob ûib !nâ hâ !omgusa ra !gâsa kai? **!Gam** xûna mî re. [2]
- (c) Mâ !gai †ûsigu danalhuru-aob nē llgae†hôas !nâ hâb diga “Xoxob ge xoxo tama hâ” ti hâ llgaellgaes !nâ ra †haisa? Sa !ereamsa **koro** !khaidi llîb ûiba xu hâdi lkha †khâ!nâ re. [5]
- (d) Tare-eb nē llgae†hôas di xoa-aoba khomai-aon llga ra tani!kharu †gao nē ra sao mîdi lkha: “!Khoaxab!khubis di gaob ge mâibêsa lomisa !khai llgammi !nâ ge ao†gâ”? [10]

[20]

TAMAS KA IO

- 4 Sao ra dîs ge “**Amabab Gaosîsen**” ti lon hâ †khanis **J. Goeiemani** dis ai a !gao!gaosa. “!Gora!gâs !nâ ta kha nî mâ, tsî !lnâtsê !eream; mî tsî ta gere dîn xa” Mâti di nē llgaellgaesa mîde nē llgae†hôas di !uru haisi-ams lkha ra !gûllare?

Sa !ereams ge **250 – 300** mîde nî !khōgâ.

[20]

C !ÂB: !HURU!ÂS

Nē !âb nâ **5s** tamas ka io **6s** !guis !eream re.

5 Sao ra !âs ge “**Kai !hūbaib...**” ti hâ #khanis **Tsâtago Davids** xa xoahe hâsa xu ū#uisa. Khomai î !nāpa xu ra sao dīde !eream re.

Huigus: !!Khawa go koma !gapi tsî lâ ib ge sâllaeba... [âixan!nâ ra khami] !gôan tsî kaikhoen goro â!lgâudi tsî #nāgu tawa !nā#amaigu...kai !gommi ge ...

Taniseb: Tita ge [!nabendana rase] amase a lū mâti da nî !nā !gôan hîa ra !nāti !lgau tamase tanisenn !kha dīsa. Tita... tsū xū-i !gui-e ta nî dī... tsî xū#gâ...

Xam!gauseb: [!Nomsaseb ge ra !hoatsoatsoa] Mâti ra dī !gôana? #An ta ge a !gomsiba ra măn hâ !khaisa, xawe sada !gui#ams komo !līna unu ka garosa !n daob !nâ #gâ...

Huigus: [!Ūsen hâ khami ra lom#uise] O, danatse, !nān ge mīhe ra xūna, xawe unus tsî garos ge māsensa #hâba hâ. !Gôa-i ga !nāu#gæra ūhâ, ots ge !nā !gôa-i !kha !hoa !khā... [!lôakha kui tsî ra !nā-oa kai]... amase!

Taniseb: Kaikhoen ôa ge i xū-i ge !gôa-e... Mīs ge ra mî “saob tsî saos tsîrats ge nî !gôa, î di sa tsēde !nū!nūhe...”, xawe nē !lae!gâs aisats ge ti mû#gâba !oa sa ôa-e nî !gôa tsî !lī-i di mīsa nî dī !b #khîba oms !nâ hâ !khā... khami i ge ra tsâba te.

Xam!gauseb: Mâti ti !lgau!nâ-aob... ama !gamseb ge nēsi go #âi!gâ kai te. !Khâigus, mî-unubagus tsî !gôagub tsîn !nâ da ga ūi tsî !nās !kha !amku ū!llareb !nâ hoda ai!gû ti ta ge ra #âi, tamas ka io da ga sada ôan di !gai #khanin !nâ hâs !aroma !līn ra !khō khami ni #nā? [Aibe ra !nubu !laero-e !nō]. Xū da kha nî #kamsiba !b !goe !khoe tsî sī !omsen ka #gâusen ūib di !nôâ-ai!naogu ai... #an in ka hâo... ama kai !hūbaib tsî #gui tsēdi ge...

Huigus: [!Skoldanab ra !nōs tsî !līs ra !nā#gâs] Ti !nuri!gâsas !guis ge nautsēm ge !Aellgams ai !hao hâ io, o gere !lgamba te ôasab ge #gaob ge hâ i !lharo!nōanab ge hō tama io, o skola xū !khaisa, ...Ego hâ a oms tawa axab xa ta ge ra !hoa... skola #gâ tamaba... !!Haron !aroma ra !līb di !goaxa !laeba aoxūba. !!Haron tsî skoli tisa ta ge tita #âi tama hâ. Tātsēs tsīna.

Taniseb: [!Aupexa âixandom ra khami] ... Tis ge... Tis ge... Sada ôana da ge ra !ao. Sada ôana da ge ra !lama!khuni...!lamagus !lae!gâs ge. [Âiro tsî ra !hoa!kharu] Tare-i xa ta go !lō#ai ge gere gaxupurukhoeroba #nau tsî !gamse !lhō#gâ hâse mâma !gauba #âihō. Xawe nau !khais tsîn kom ama, !khara !lae!gâs ge. !Khara !lae!gâs !khara #gao#khâde ūhâs ge. !Khara !lae!gâs !nūgus tsî nau-e !nā#ams dis ge. !Khara !lae!gâs !lgau#uis dis ge. [!Nō!nâ tsîb ge domma ra !anu!anuse ra !kharu] !Gôan !guina da kha nî !hapimā ka lau? !!Gūse sada !khaib tsî !gui#amsa mâloa da ra? Amase...

- (a) Nē ra sao lhuru-aon di #ūsiga mâti danalhuru-aob !oagu ī? Mâ-i hoa-i xa **!nona** xūna xoa re. [3]
 (i) Huigus [3]
 (ii) Xam!gauseb [3]
- (b) Sats ge a !Gôahesa Xam!gause tsî(t)s ge sa #oa#amsa skollgôa-i di !gâi tama tanisens xa go !nâu. Sa tsâsigu tsî #âide nē !nūb ai xoa!gā!gā re. [6]
- (c) Huigus ra nēpa !gam axab ge !haron !aroma skola ge xū. Mâtis nē !khaisa danalhuru-aob nē lhuru!âs dib (Ôasenni) ūib !kha ra !gaellaresen? Harase mî!gā!gā re ailgauna ra #khanisa xu sîsenūse. [4]
- (d) Xoa-aoba mâ !gaus ai !gau!nâ-aon #âi#hansende !lîn di !gam!ares !nâ-ū ra #khere kai? Harase khomai!âs ai !gao!gaosase !lîsa !gāsa kai re. [4]
- [20]

TAMAS KA IO

- 6 Sao ra dîs ge “**Daosao-aisasa**” ti lon hâ #khanis hîa **!Awebahe !Hoeseb** xa xoahe hâs xa ra !gû.

Nē lhuru-aon (#Haraes, Mîxūos, #Ūxab, !Oreb, !Noreluib) hîa lhuru!âs !nâ hân di #ūga !nubuse **xoa!gā!gā** î **!gau#ui** mâti gu lîn #ūsiga skoli di !Awemā!nans !khan ge !omgu !khaisa ge !aromasa.

Sa !ereams ge **250 – 300** mîde nî !kho#gā.

[20]

BLANK PAGE